

BAÁN BEÁTA

150 ÉVE VÉGEZTÉK KI NOSZLOPY GÁSPÁRT

Ujjaim végigsimítják az I-ből hevenyészve Y-t varázsolt betűt. Vajon ő melyiket látná szívesen? A 48-as felbuzdulás szülte i-t, vagy a család által viselt y-t? Ha életben marad, hogy írta volna a nevét az 1850-es évek végén? I-vel, mint a Jókaynak született Jókai? Vagy visszavette volna az y-t, mint az én családom az aa-t? Ha le kell írnom a nevét, elbizonytalanodom: melyik tetszene neki jobban?

Letörölöm a vizet a betűről. A sétányon a megszürkült hóba apró lyukakat vág az eső. Az emlékoszlop mögött a tavon rendíthetetlenül tartja magát a jég. 2003. március 3. van, idén késik a tavasz.

A képzeletem forró nyarat idéz. Még látom az emléktáblát: “Ezen a helyen szállottak partra 1849. augusztus 9-én Noszlopy Gáspár szabadcsapatai ...”, de a fantázia szülte párából már kirajzolódik a rég nem létező kikötő fahídja. A hajó méltóságteljesen közelít. Az árbocrúd mögött a képmény felkiáltójelként emelkedik a magasba. A vitorlák leengedve, az augusztusi hőségben nem mozdul a levegő.

Az utasok szállítására készült Kisfaludy gőzös napok óta Noszlopy szolgálatában áll, különféle honvéd és hadtesti poggyászokat szállít. A cél: eljutni Komáromba. Ezen a napon a szabadcsapattal megérkezik a kormánybiztos is, hogy itt várja be az utolsó, 11-én érkező szállítmányt.

Két napot tölt a faluban. Füreden adja ki utolsó kormánybiztosi rendelkezését, amelyben megtiltja, hogy a hajó “az ellenség bármi néven nevezhető egyéneit, polgárait, lovasseregét Somogy részről által szállítsa.”

Hiányosan felfegyverzett 3000 főnyi csapatával eléri Komárom várát, de ő kívül marad. Nagyobb létszámú sereget akar verbuválni, mert hisz abban, hogy a szabadságharcnak nincs vége Világosnál. A Bakonyban hónapokig folytatja elkeseredett harcait, 1850 áprilisában sikerül csak elfogni.

Az Új Épületből betegsége hivatkozva a kórház alá alakított Ludoviciumba szállítja magát. Onnan könnyebb szökni. A kórházban vegyszert szerez, amellyel a felismerhetetlenségig elcsúfítja az arcát, aztán – romantikus alkatahoz illően – egymáshoz csomózott lepedőkön a fagyos téli éjszakán egy szál fehérneműben ereszkedik le az ablakból.

Nem a biztos halál elől menekül, hanem azért, hogy népfelkelést szítson. Megingathatatlanul bízik a szabadságharc győzelmében, semmi sem tántorít-

hatja el attól a hittől, hogy egy új népfelkelést sikerre vihet.

Összeesküvést sző, mint azokban az években annyian...

Romantikus, titkosnak vélt éjszakai összejövetelek, holdsütötte erdők, félreeső tanyák, külföldről jövő biztatások, eskük, hogy a titkot megőrzik. Csakhogy a való világ nem túl romantikus: a titkok nem titkok.

Azt suttogják róla, a Kecskeméten áthaladó Ferenc Józsefet akarja elfogni. Alkotmányt akar kicsikarni a császártól. Két éve forgatja a fejében a gondolatot.

Mások szerint sereget szervez. Valóban: Kecskeméten már varrják az egyenruhákat, ami természetesen a csendőrség tudomására jut. Vasváry szabómestert letartóztatják, a ruhákat lefoglalják, Noszlopy elmenekül. A nép alkotmányvédőt csinál belőle, népmesei hőst, aki elfogadja a királyát. Ausztria veszedelmes forradalmárnak tartja, aki az ország teljes függetlenségét akarja, s nem elégszik meg az alkotmánnyal. Valószínű, hogy ez utóbbi az igaz. Kecskemét csak kényszerállomás, a cél ismét a Bakony lett volna, hiszen itt érezte otthon magát: noszlopi Noszlopy volt.

1852. november 6-án az összeesküvők egy pesti, Bástya utcai lakásban találkoznak. A csendőrök várják őket. Valamennyit az Új Épületbe szállítják. Noszlopy ügyét a bécsi hadbíróóság tárgyalja. A négy vádlottból hármat kötél általi, a negyediket, Andrásffyt kegyelemből golyó általi halálra ítélik.

Nem maradt róla kép. A kortársak szerint közepmagas, daliás, barna férfi volt. Nagy szónok, lelkes hazafi, kiváló szervező, aki gyakran a pillanat hatása alatt cselekedett.

Kacziány Géza Magyar vértanúk című könyvében (133. oldal) egy olajfestmény reprodukcióján talán ő van. A festmény címe: Jubál, Sárközy és Noszlopy kivégzése, Pest, 1853. március 3. A képen az akasztófán három kötél. Az elsőt az ősz férfi, és a másodikon egy középkorú már túl vannak az ítélet végrehajtásán. A harmadik, a legfiatalabb nyakába éppen most teszik a kötelet. Körülöttük zárt négyszögben szuronyos osztrák katonák, mögöttük pedig a kíváncsi tömeg.

Vajon igaz-e, hogy az ítélet kihirdetésekor így kiáltott: “Engem felakaszthatnak, de a szabadságot nem! Annak fája a mi vérünkben fog felnőni!” Hangját elnyomta a dobpergés...

1853. március 3., 9 óra 17 perc. A családomban úgy mesélték, ez az a perc, amikor Noszlopy Gáspárnál megállapították a halál beálltát. Vajon igaz-e?

2003. március 3., 9 óra 17 perc. Nézem az eső áztatta táblát. Talán én vagyok az egyetlen a városban, aki percnyi pontossággal tudja, (tudni véli) mikor halt meg Noszlopy Gáspár. Bizonyára egyetlen vagyok a városban, aki a születése percét a Noszlopy táblánál szokta „ünnepelni”, mert történetesen ez a pillanat egybeesik Noszlopy Gáspár halálának pillanatával.

Nem hiszek a véletlenekben: tudom, hogy itt kell állnom. Nem azért, mert e nap órájának és percének tragédiája és öröme a hosszú évek alatt egygyé forrt

bennem, nem a többszörösen összegubancolódott családi kötelékek miatt .. valami megmagyarázhatatlan erő vonz ide. Egyszerűen csak itt kell lennem a születésnapomon.

1849. május 14-én Noszlopy irányításával a közgyűlés megalakította Somogy vármegye tisztkarát, amelynek tagjai között a köréje csoportosult barátai és rokonai vitték a vezető szerepet. Ekkor lett nagyapám (Baán László) nagyapja Baán Gáspár a kaposi járás szolgabírája.

Noszlopy Pál, Gáspár bátyja 1848-ban vette feleségül thurmezei Korenika Katalint, nagyapám másik nagyapjának, Korenika Miklósnak testvérhúgát.

SIMON KÁROLY

A BALATONFÜREDI 2-ES SZÁMÚ POSTAHIVATAL TÖRTÉNETE 1949-IG

(65 éve adták át a község új postahivatalát)

Akárcsak ma, 70 évvel ezelőtt is három postahivatala volt Balatonfürednek. A település tagoltsága, (Arács, Fürdőtelep, Falu) valamint a gyógyüdülés miatt szükség volt mindháromra. (Balatonarács és Balatonfüred 1954. október 31-ig két önálló község volt. Szerkesztői megjegyzés)

A balatonarácsi postaügynökség, majd hivatal 1912-ben létesült, és a község közepén helyezkedett el.

A fürdőtelepi hivatal 1929-ben költözött mai helyére, a Zsigmond utcai kétszintes épületbe, lényegesen jobb körülmények közé, mint a másik két hivatal. A fürdőtelepre gondot fordított a Bencés rend, a Fürdőigazgatóság és a Gyógyhelyi Bizottság is. A gyógyhely északi határa a vasútvonal volt, a falu és a sínek között a Hirschfeld-ház (Ady E. u. 13., ma: Zeneiskola) és egy-két építmény kivételével szőlőt találhattunk.

A falu nem volt érdekelt az idegenforgalomban, beérte az áldatlan állapotok között működő hivatallal.

A községi törzspostahivatal 1905-ben kezdte meg működését, két fővel valóban falusi viszonyok között, másfél szobában az akkori Alsó utcában (ma: Bajcsy-Zsilinszky u. 26.).

Összehasonlítva a három hivatal elhelyezkedését, érezhető és látható, hogy a községi mennyire méltatlan és elhanyagolt környezetben volt kénytelen működni.

Marton Mór 1930-ban ugyan kezdeményezte az új posta megépítését, de az akkori gazdasági válság miatt a kérelmet a posta vezérigazgatósága elvetette.

A régi posta épülete (1932)

1931-ig, nyugdíjba vonulásáig Sváb Lajosné volt a postamester. A kis hivatal épülete az ő tulajdonát képezte, a mellette levő lakásban lakott, a posta bérleti díjat fizetett a helyiségek használatáért.

Ahhoz, hogy a hivatal működéséhez méltó körülményeket teremtsenek, három feltételnek kellett teljesülnie, nevezetesen: kellett, hogy legyen kezdeményező, támogató, és befogadó.

A kezdeményező a balatonarácsi születésű Simon Károly (1895-1979) – édesapám – volt, aki az 1932-ben meghirdetett füredi állást pályázat útján nyerte el. Ezt megelőzően 1913-tól az előző évben megnyílt arácsi postaügynökség teendőit látta el a szülői ház fűtcai oldalán lévő két helyiségben.